

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Arrêté du Gouvernement de la Région
de Bruxelles-Capitale

Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

**- ARRETE DU
GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
MONUMENT DE CERTAINES PARTIES
DE L'IMMEUBLE SIS AVENUE DE
TERVUEREN, 305 A WOLUWE-SAINT-
PIERRE.**

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la
conservation du patrimoine immobilier,
notamment l'article 18 ;

Sur la proposition du Ministre-Président du
Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé
des Monuments et des Sites,

Arrêté:

Article 1er - Est entamée la procédure de
classement comme monument des façades,
de la toiture et à l'intérieur du hall d'entrée,
de la cage d'escaliers et des portes
palières, et à tous les niveaux de la pièce
de devant y compris leur cheminée, de
l'immeuble sis avenue de Tervueren n°305,
à Woluwe-Saint-Pierre, connu au cadastre
de Woluwe-Saint-Pierre, 1ère division,
section A, 3e feuille, parcelle n° 192 s1, en
raison de son intérêt historique et
artistique, précisé dans l'annexe au
présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au
monument décrit dans l'article 1er comprend
l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi
que les parties de parcelles et de voiries
reprises dans le périmètre délimité sur le
plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 - Les Conditions particulières de
conservation sont les suivantes :

- en cas de travaux dans le bâtiment, le
maître d'ouvrage est tenu de prendre au
préalable toutes les mesures nécessaires à
la bonne conservation, au respect et à la
mise en valeur de toutes les parties
protégées;

**- BESLUIT VAN DE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
REGERING HOUDENDE INSTELLING
VAN DE PROCEDURE TOT
BESCHERMING ALS MONUMENT VAN
BEPAALE DELEN VAN HET GEBOUW
GELEGEN TERVURENLAAN 305 TE
SINT-PIETERS-WOLUWE.**

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerende
erfgoed, inzonderheid op artikel 18;

Op de voordracht van de Minister-
Voorzitter van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering en van de
Staatssecretaris, belast met Monumenten
en Landschappen,

Besluit:

Artikel 1 - Wordt ingesteld de procedure tot
bescherming als monument van de gevels,
het dakwerk en binnenin van de inkomhall,
het trappenhuis, de deuren van de
overlopen, de voorgevelruimtes op alle
verdiepingen met inbegrip van hun
schoorsteenmantel van het gebouw
gelegen Tervurenlaan, N° 305, te Sint-
Pieters-Woluwe, bekend ten kadaster te
Sint-Pieters-Woluwe, 1ste afdeling, sectie A,
3de blad, perceel nr 192 s1, wegens zijn
historische en artistieke waarde, zoals
nader bepaald in bijlage gevoegd bij dit
besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking
tot het in artikel 1 vermelde monument
omvat het geheel van de percelen en de
wegen, evenals gedeelten van de percelen
en de wegen opgenomen in de omtrek zoals
afgebakend op het plan in bijlage II van dit
besluit.

Art.3 - De bijzondere behoudsvoorwaarden
zijn de volgende :

- bij werken aan het gebouw dient de
bouwheer alle voorafgaandelijke
voorzorgsmaatregelen te treffen voor de
goede bewaring, het respect en de
waardering van alle beschermde delen;

Art. 4 - Le ministre qui a les monuments et les Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, 06 MAI 2004

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Art. 4 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 06 MAI 2004

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Copie certifiée conforme
01 JUN 2004
Voor eenstuldig afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAESBOUT
KANSELARIJ

**ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE CERTAINES PARTIES DE
L'IMMEUBLE SIS AVENUE DE TERVUEREN, 305 A WOLUVE-SAINT-PIERRE .**

Réf. cadastrale : Woluwe-Saint-Pierre, 1ere division, section A, 3 ème feuille, parcelle n° 192 s1

Description sommaire

Maison bourgeoise érigée en 1909 d'après les plans signés, attribués à l'architecte N. Pourbaix pour le compte de Mr Henri Vanderborght. L'élévation en pierre blanche et simili pierre, marquée par des éléments en pierre bleue repose sur un imposant socle de pierre bleue. L'élévation compte trois niveaux sous bâtière et est percée successivement de deux, trois et cinq baies. Fort diversifiées, la répartition et la division des fenêtres empêchent une répartition explicite en travées. La façade allie l'élégance du style Beaux-Arts au répertoire du style Art nouveau, principalement perceptible dans la conception des larges baies munies de fenestration chantournée à petit-bois et dans les décrochements de la façade.

L'immeuble est précédé d'une zone de recul qui a été réaménagée en 1971, parallèlement à la transformation en garage des pièces du soubassement.

A gauche, le socle forme une avancée. A droite, un escalier muni d'une rampe en ferronnerie permet d'accéder à la porte d'entrée. La porte, à deux battants, est en ferronnerie vitrée et reprend dans son imposte un motif floral récurrent. Elle est surmontée d'une fenêtre en dessus de porte de forme ovale couchée, à encadrement en cavet et muni d'un bec.

Le bel étage est percé par une large baie cintrée, à encadrement en cavet, et devancé par une terrasse formée par la couverture du socle; les deux piliers corniers d'esprit Art nouveau du soubassement se prolongeant pour former les dèss du garde-corps, encadrant une grille en ferronnerie ouvragée à décor géométrique et floral.

Un bow-window percé de trois portes-fenêtres à encadrement en anse de panier anime le premier étage. Il est marqué aux angles par des pilastres reposant sur des consoles de style Art nouveau. Un garde-corps en ferronnerie devance chaque baie. Le dernier niveau est percé de cinq portes-fenêtres jumelées, quasiment rectangulaires, inscrites en léger retrait entre des pilastres. Une bande décorative dentée couronne ces baies. Un garde-corps continu délimite le léger débord formé par le décrochement du bow-window.

La corniche profilée en saillie est en bois, caractérisée par d'imposants modillons et soulignée d'une frise denticulée. Le plafond des caissons est décoré de panneaux cannelés. Trois lucarnes circulaires percent la toiture flanquée d'acrotères et percée d'un imposant corps de cheminé.

Le dessin des châssis à petits-bois présentant un jeu de courbes raffinées est particulièrement intéressant et contribue fortement à l'expression architecturale.

La porte du garage et son linteau en chêne défigure le soubassement.

La façade arrière assez sobre est enduite. Elle se démarque à chaque niveau par ses ouvertures et ses volumes différenciés. Les larges baies rectangulaires de la travée principale comportent des linteaux métalliques. Au niveau du bel-étage, les fenêtres conservent leurs châssis anciens à impostes à petits-bois. Ce niveau est devancé par une terrasse délimitée par un garde corps en ferronnerie riveté de style Art nouveau géométrique et d'un escalier permettant l'accès vers le jardin. Aux étages les châssis ont été remplacés. La baie du 2e étage est divisée par des piliers en fonte. Le dernier niveau traité en retrait est précédé d'une terrasse.

L'intérieur a subi des aménagements permettant la subdivision de l'immeuble en appartements.

Il conserve toutefois ses principales divisions. Le hall d'entrée couvert de marbre blanc veiné de gris et la cage d'escalier en boiserie sont d'une grande sobriété, marqué par les menuiseries de style Art nouveau géométrique des portes palières. Les portes du deuxième étage sont décorées de vitraux à motifs de fruits. Les pièces du devant sont dotées à chaque niveau d'une cheminée de marbre blanc ou gris aux lignes Art nouveau ou Louis XVI.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique et artistique :

L'avenue de Tervueren a été tracée en 1897 pour relier le parc du Cinquantenaire au domaine royal de Tervueren. Léopold II avait saisi l'occasion fournie par l'organisation de l'Exposition Coloniale de 1897 pour intéresser la société organisatrice à la création d'une avenue monumentale de dix kilomètres entre le Parc du Cinquantenaire et Tervueren, en se basant sur le plan d'aménagement des faubourgs de Bruxelles, établi trente ans plus tôt par l'inspecteur-voyer Victor Besme. C'est l'entrepreneur Edmond Parmentier qui fut chargé des quatre premières sections de l'avenue jusqu'aux Quatre-bras. L'avenue fut réalisée avec

conception générale de luxe et d'embellissement. Suivant le souhait du souverain chaque demeure fut devancée d'un jardinet clos de grilles qui faisait la transition entre le front bâti et l'avenue.

Dès sa création, l'avenue attira de nombreux membres de la bourgeoisie bruxelloise, rentiers, industriels, commerçants, ou membres de professions libérales qui commençaient à désertier le centre de la ville surpeuplée. Cette bourgeoisie devenue propriétaire dans la banlieue de Bruxelles va développer un style d'architecture riche en références et en matériaux, correspondant à une manière de vivre plus cossue. Outre les styles « historicistes » une minorité de commanditaires vont faire preuve d'originalité en adoptant un style dérivé de l'Art nouveau. Plus tard, vers 1912, une seconde vague de construction se démarquera plutôt par ses immeubles en style Beaux-Arts qui font usage de la pierre de France, naturelle ou reconstituée et s'inspire librement du style Louis XVI.

Cet immeuble érigé en 1909 associe de manière subtile les éléments de style Art nouveau et Beaux-Arts et constitue un bel exemple d'architecture de transition. De par ses caractéristiques et son aspect « ouvert » l'immeuble capte d'emblée l'attention dans l'avenue.

L'Art nouveau est reconnaissable par la dynamique de l'élévation et son articulation verticale marquée par des décrochements tant en façade avant qu'en façade arrière. Il est également présent à l'intérieur de l'édifice aux travers des portes et cheminées. Le style Beaux-Arts est plus particulièrement perceptible dans l'élégance des baies cintrées dont certaines sont traitées en cavet, le dessin sobre des ferronneries, le choix des matériaux utilisés.

Les châssis participent entièrement à l'expression architecturale. Animés par des petits-bois et largement vitrés ils sont d'une qualité remarquable par la finesse des menuiseries et la dimension des ouvrants.

Les plans de 1909 indiquent qu'à l'origine la maison fut conçue avec trois façades.

De par la qualité de son architecture et sa situation le long de l'avenue de Tervueren, cet immeuble mérite d'être protégé.

Vu pour être annexé à l'arrêté du , 06 MAI 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation Urbaine, et de la Recherche Scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites et du Transport routinier des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

01 JUIN 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAPBOUT
KANSELARIJ

**BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE
INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE
DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN TERVURENLAAN 305 TE SINT-PIETERS-WOLUWE.**

Kadastrale gegevens : Sint-Pieters-Woluwe, 1ste afdeling, sectie A, 3de blad, perceel nr. 192 s1.

Beknopte beschrijving :

Dit herenhuis werd in 1909 gebouwd naar de plannen van architect N. Pourbaix voor rekening van de heer Henri Vanderborcht. Het gevelaanzicht omvat witte natuur- en namaakstenen, wordt door arduinen plinten gemarkeerd en rust op een imposante arduinstenen sokkel. De gevel omvat drie bouwvlakken onder een zadeldak en wordt successief opengemaakt door een twee-, een drie- en een vijflicht. De verdeling en de opdeling van deze vensteropeningen zijn zeer uiteenlopend en belemmeren een (te) expliciete lectuur van de travée-verdeling aan de gevel. Het aanzicht verenigt de elegantie van de Beaux-Artsstijl en het Art Nouveau-repertoire dat vooral tot uiting komt in de wijde openingen met uitgesneden beglazen vensterwerk met klein hout en in de uitkragende gedeelten aan de gevel.

Voor het pand bevindt zich een voortuin die in 1971, tegelijkertijd met de verbouwing van de garage en de keldervertrekken, heraangelegd werd.

Ter linkerzijde springt de sokkel uit. Aan de rechterzijde leidt een trap met smeedijzeren handleuning naar de ingangseur. Deze heeft twee vleugels, is vervaardigd van beglaasd smeedijzer en vertoont ter hoogte van de impost een meerdere malen herhaald bloemenmotief. De deur wordt overkoepeld door een ovaalvormig liggend oculus met omlijsting met platte korfboog met druiplijst.

De bel-etageverdieping wordt opengewerkt door een brede gewelfde vensteropening die toegang verleent naar een terras boven de bedekking van de sokkel waarvan de twee korbelen met Art Nouveau-vormgeving van de onderbouw verlengd zijn als dobbelstenen van de borstleuning met smeedijzeren hek in geometrische - en bloemenmotieven.

De eerste verdieping wordt geanimeerd door een bow-window met drie vensterdeuren onder platte korfboog en omlijsting. Deze verdieping wordt aan de uiteinden omgeven door pilasters die op consoles in Art Nouveau-stijl rusten. Een continu ijzeren borstwering is aan elke vensteropening ingebouwd. Het laatste niveau wordt opengewerkt door een gelijkvormige quasi rechthoekige vijflicht met vensterdeuren die achteruitstaan ten opzichte van de twee zijpilasters. Een decoratieve geprofileerde tandlijst bekroont deze vensters. Een continu borstleuning bakent het lichtjes uitkragend bow-window af.

De geprofileerde uitspringende kornis is van hout, valt op door haar imposante gootklossen en wordt geaccentueerd door een tandvormige fries. Het caisson-plafond is verfraaid met panelen in tandvorm. Het dak is opengewerkt door drie cirkelvormige dakvensters - gekenmerkt door een voetstuk - en door een imponerende schoorsteen.

De bijzonder interessante tekening van de raamkozijnen met klein hout vertoont een verfijnd curvenspel en geeft de architecturale uitdrukking haar kracht.

De eikenhouten balk van de garagedeur werkt ontluisterend op de onderbouw.

De achtergevel is tamelijk sober en is bewerkt met bepleistering. Deze gevelzijde valt op door de openingen en volumes die op alle niveaus verschillen. De brede rechthoekige openingen van de hoofdtravée omvatten metalen raamlatten. Op de bel-etageverdieping hebben de vensters hun aanvankelijk raamwerk met klein houten impost behouden. Voor dit niveau bevindt zich een smeedijzeren met klinknagels bevestigde borstwering met geometrische Art Nouveau-inslag en een trap die naar de tuin leidt. Op de verdiepingen werden de raamkozijnen vervangen. De vensteropening van de tweede verdieping wordt opgedeeld door gietijzeren pilasters. Het laatste niveau is achteruit gebouwd en vertoont een terras.

De binnenruimte van het pand werd verbouwd en ingedeeld in appartementen.

De voornaamste onderverdelingen bleven echter ongewijzigd. De grijs geaderd witte marmeren vloer in de inkomhall en het houten trappenhuis zijn van zeer sober gehalte, gekarakteriseerd door het geometrische Art Nouveau-houtwerk van de overloopdeuren. De deuren van de tweede verdieping zijn versierd met glas-in-loodwerk met vruchtenmotieven. In de lokalen aan de voorgevel treft men op alle niveaus een witte of grijze marmeren schoorsteenmantel in Art Nouveau- of Lodewijk de zestiendestijl.

Belang van het goed naar de maatstaven zoals bepaald bij artikel 2 van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake de bescherming van het onroerend erfgoed.

Geschiedkundige en artistieke waarde :

De Tervurenlaan werd in 1897 gepland om het Jubelpark met het Koninklijk Domein van Tervuren te verbinden. Ter gelegenheid van de Koloniale Tentoonstelling had Leopold II het organiserende genootschap overgehaald om een monumentale tien kilometer lange laan aan te leggen tussen het Jubelpark en Tervuren, daarbij uitgaande van het tracé van de Brusselse buitenwijken op de

wegeninspecteur Victor Besme dertig jaar voordien ontworpen had. Aannemer Edmond Parmentier werd belast met de aanleg van de eerste vier secties tot aan het Vier-Armenkruispunt. De laan werd ontworpen in een oogmerk van luxe en verfraaiing. Naar de wens van de vorst kregen alle huizen een voortuintje, afgewerkt met een hek dat als overgang diende tussen de bebouwde rooilijn en de laan.

Reeds bij de aanleg trok de Tervurenlaan de Brusselse burgerij aan - renteniers, ondernemers, handelaars of vrije beroepen - die de overbevolkte stadskern ontvluchtte. Als eigenaar in de Brusselse randgemeente ontwikkelde deze burgerij een architectonische stijl die overvloedig greep naar referenties en materialen, die volgens hen verwezen naar een welvarende levenswijze. Behalve de geschiedkundige bouwstijlen hanteerde een minderheid van opdrachtgevers een meer originele visie en een stijl die bij de Art Nouveau aanleunde. Enkele jaren later, rond 1912, verkoos een tweede groep opdrachtgevers eerder de Beaux-Artsstijl met aanwending van natuur- maar ook namaaksteen - en liet zich vrij inspireren door de Lodewijk de 16de stijl.

Dit pand dat in 1909 gebouwd werd, associeert op subtiële wijze Art Nouveau- en Beaux-Arts-elementen en is een fraai voorbeeld van transitiearchitectuur. Met zijn eigenheid en het open aspect van zijn gevel, springt het gebouw onmiddellijk in het oog aan de laan.

Men herkent er de Art Nouveaustijl met het dynamisch aspect van de verhoging en zijn verticale articulatie die geaccentueerd wordt door uitkragende gedeelten zowel op de voorgevel als op de achtergevel. Deze stijl valt binnen het gebouw eveneens op, aan de deuren en de schoorsteenmantels. De Beaux-Artsstijl is eerder te bespeuren aan de elegante gewelfde vensternissen waaronder sommige met holle lijsten, door de sobere bewerking van het smeedijzer en de keuzebepaling van het materiaal.

Het raamwerk speelt een actieve rol in de architecturale expressie. De vensterkozijnen worden geanimeerd door kleinhout, een wijde beglazing en getuigen van een hoog kwalitatief gehalte qua verfijning van het houtwerk en afmetingen van de venstervleugels.

De plannen uit het jaar 1909 wijzen erop dat het gebouw aanvankelijk als driegevel ontworpen werd.

Gelet op zijn architecturale kwaliteit en zijn ligging aan de Tervurenlaan is het gebouw de bescherming waard.

Gezien om als bijlage gevoegd te worden bij het besluit van 06 MAI 2004

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belast met de Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bevoegd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme
01 JUN 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAES-BOUT
KANSELARIJ

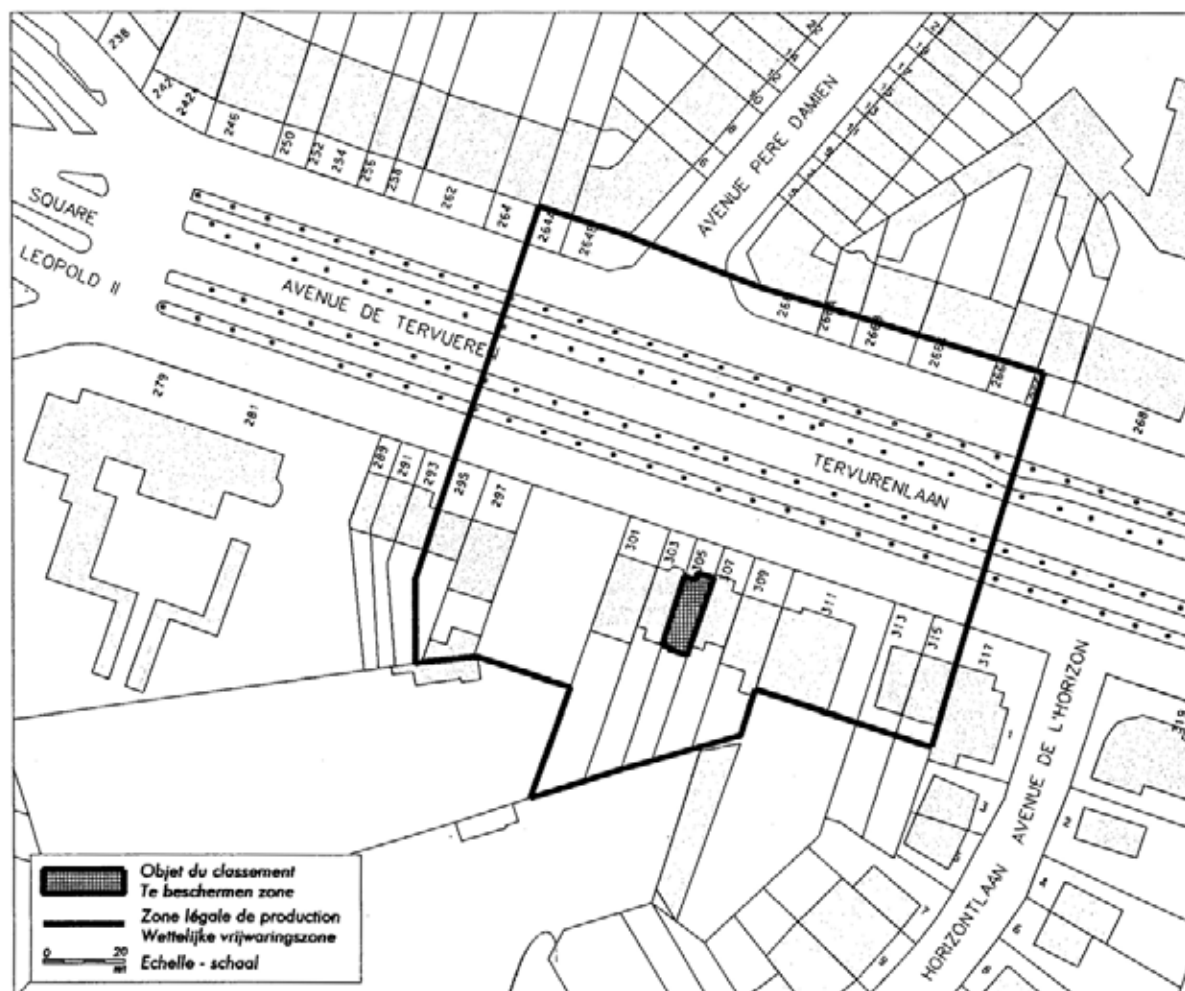

ANNEXE II A L'ARRETE DU
GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
MONUMENT DE CERTAINES PARTIES DE
L'IMMEUBLE SIS AVENUE DE TERVUEREN
305 A WOLUWE-SAINT-PIERRE

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJKE
REGERING HOUDENDE INSTELLING VAN
DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN
HET GEBOUW GELEGEN TERVURENLAAN
305 TE SINT- PIETERS-WOLUWE

**DELIMITATION DE LA ZONE
DE PROTECTION**

**AFBAKENING VAN
DE VRIJWARINGSZONE**

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06 MAI 2004

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 06 MAI 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé des
Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire,
des Monuments et des Sites, de la Renovation
Urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke
besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en
Landschappen, Stadsvernieuwing en
Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-
Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire,
des Monuments et Sites et du Transport rémunéré
des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk
Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening,
Monumenten en Landschappen en Beveiliging
Vervoer van Personen,

Copie certifiée conforme

01 JUIN 2004

Voor eensluidend afschrift

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

Gilles CLAES
KANSALARIJ

